

ЛІТЕРАТУРА

1. *Маркс К.* Капітал. Т.3. — К.: Держполітвидав УРСР, 1954. — 926 с.
2. *Кривенко К.* Співвідношення між динамікою продуктивності праці та вартості продукту в умовах інтенсифікації виробництва // *Економіка Радянської України.* — 1988. — №7. — С.38—45.
3. *Макконнелл К.Р., Брю С.Л.* Мікроекономіка: Пер. с англ. — Л.: Просвіта, 1999. — 649 с.
4. *Мочерный С.В., Симоненко В.К., Секретарюк В.В., Устенко А.А.* Основы экономической теории: Учебник. — К.: Знання, 2000. — 607 с.
5. *Семюелсон П.А., Нордауз В.Д.* Мікроекономіка: Пер. с англ. — К.: Основи, 1998. — 676 с.
6. *Зглінський В.* Трансформації в аграрному секторі постсоціалістичних країн // *Економіка України.* — 2000. — №1. — С.79—82.

С. В. БУРЯК, здобувач

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Докорінні зміни в економічних, зокрема інвестиційних, відносинах у сучасній Україні супроводжуються переосмисленням сутності багатьох економічних категорій, насамперед таких, як «інвестиції», «інвестування», «інвестиційний процес», «інвестиційна діяльність», «інвестиційна сфера», «інвестиційна політика» та ін. Адже за умов орієнтації національної економіки на ринкове господарювання економічні відносини, які відбиваються в названих категоріях, потребують чіткого визначення та дієвого управління. На жаль, в українській економічній літературі категорія «інвестиції» та похідні від неї й досі не мають однозначного тлумачення. Це пов'язано насамперед з тим, що в Україні, як і в інших країнах, що входили до СРСР, зазначені категорії почали вживатися в теорії та практиці зовсім недавно.

За радянських часів категорії «інвестиції» не було місця ні в практиці, ні в економічній теорії. Її згадували в поодиноких випадках, коли ототожнювали з категорією «капітальні вкладення», або пов'язували лише з капіталістичною економікою. Так, в Українському радянському енциклопедичному словнику під інвестицією розуміється довгострокове вкладення капіталу в різні галузі капіталістичної економіки в межах країни або за кордоном для одержання прибутку [1, с.55]. Лише наприкінці 1980-х років

розпочалося ринкове реформування економік республік СРСР, країн Центральної та Східної Європи. Скрізь, без винятку, перетворення потребували значних довгострокових вкладень капіталу. Саме в цей час в економічну літературу та практику України ввійшла категорія «інвестиції», яка багатьма фахівцями ототожнювалася з категорією «капітальні вкладення». Капітальні вкладення розглядались у двох аспектах: як економічна категорія і як процес, пов'язаний з рухом грошових ресурсів. Капітальні вкладення як економічна категорія — це система грошових відносин, пов'язаних з рухом вартості, що авансована в довгостроковому порядку в основний капітал, від моменту виділення грошових коштів до моменту їх відшкодування. Головним об'єктом дослідження були капітальні вкладення як процес руху вартості, авансованої в розширене відтворення основного капіталу. Основна увага приділялась вивченню структури джерел фінансування капітальних укладень, договірним відносинам замовників і підрядників, ролі банків як закладів, що здійснюють фінансування і кредитування капітальних укладень. На нашу думку, категорії «інвестиції» та «капітальні вкладення» не є ідентичними; економічна природа інвестицій дещо відрізняється від економічної природи капітальних укладень. По-перше, інвестиції — це значно ширша економічна категорія, ніж довгострокове вкладення коштів в економіку (виробничий капітал), оскільки вони можуть упроваджуватися в найрізноманітніших формах: реальній, фінансовій, інтелектуальній, інноваційній. Іншими словами, категорія «інвестиції» охоплює ширше коло економічних відносин, ніж категорія «капітальні вкладення». По-друге, на відміну від капітальних укладень інвестиції здійснюються лише у високоефективні проекти, результатом яких є прибуток (дохід), дивіденди.

Інвестиції як відносно нова для вітчизняної економіки категорія, що охоплює широке коло економічних відносин, потребує єдиного їй вичерпного визначення, яке б уживалося як у теорії, так і в практиці. Формулювання останнього ускладнюється неоднозначним розумінням економічного змісту категорії «інвестиції» вітчизняними та іноземними економістами, законодавством, а також її особливостями, що виявляються в різних розділах економічної науки та сферах практичної діяльності. Так, у макроекономіці інвестиції — це частина сукупних витрат, які складаються з витрат на нові засоби виробництва (виробничі або фіксовані інвестиції), інвестицій у нове житло та приросту товарних запасів. Тобто інвестиції — це частина валового внутрішнього продукту, не спожитого у відповідному періоді, яка забезпечує

приріст капіталу в економіці. У теорії виробництва і взагалі в мікроекономіці інвестиції — це процес створення нового капіталу (включаючи як засоби виробництва, так і людський капітал). У фінансовій теорії під інвестиціями розуміють придбання реальних або фінансових активів, тобто це сьогоднішні витрати, метою яких є отримання майбутніх вигод. Іншими словами, інвестиції — це обмін визначеної сьогоднішньої вартості на, можливо, невідзначену, майбутню вартість.

Сучасні визначення категорії «інвестиції» в працях українських економістів у цілому узгоджуються з розумінням їх змісту в роботах іноземних учених. Проаналізуємо найпоширеніші з них. Так, С. Мочерний під інвестиціями (лат. *investio* — одягаю) розуміє довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку [2, с.630]. Він зазначає, що найпростішим визначенням інвестицій є їх характеристика як укладень у капітал. Водночас категорія «капітал» тлумачиться економістами по-різному, звідси й неоднакове розуміння інвестицій. Західні економісти, як правило, ототожнюють капітал із засобами виробництва, запасами, благами. Таке розуміння сутності капіталу є непродуктивним і спричиняє непродуктивний підхід до категорії «інвестиції», який полягає передусім у тому, що останні ототожнюються з капітальними вкладеннями, тобто вкладеннями в основний капітал або у виробничий капітал. З погляду системного підходу це означає ототожнення цілого з окремим елементом. Найраціональнішим зпоміж західних визначень інвестицій є визначення авторів «Економікс» К. Макконнелла і С. Брю. Вони стверджують, що інвестиції — це витрати на будівництво нових заводів, на верстати й устаткування з тривалим строком служби [3, с. 210]; витрати на виробництво і нагромадження засобів виробництва та збільшення матеріальних запасів; витрати на поліпшення освіти, здоров'я працівників чи на підвищення мобільності робочої сили [4, с.388]. Під інвестиціями в людський капітал вони розуміють будь-який захід, спрямований на зростання продуктивності праці працівників (підвищення їх кваліфікації та розвиток навичок). Більша раціональність такого визначення зумовлена тим, що до інвестицій відносять витрати на вдосконалення основної продуктивної сили, які західні економісти необґрунтовано називають інвестиціями в людський капітал, адже витрати на розвиток освіти, охорони здоров'я особи найманої праці не використовують з метою привласнення чужої неоплаченої праці. Це можуть робити менеджери вищої та середньої ланок, найдосвідченіші юристи та деякі інші категорії

працюючих. Оскільки підприємці здійснюють укладення в розвиток засобів виробництва і робочої сили, наукових досліджень, дослідно-конструкторських розробок тощо, а також у розвиток науки, в удосконалення або впровадження нових форм організації виробництва і праці, у розвиток інформації (її збирання, систематизацію), інвестиції слід визначати передусім як укладення в розвиток продуктивних сил підприємства, а на макрорівні — у розвиток продуктивних сил суспільства. У словнику сучасної економічної теорії Макміллана категорія «investment» (інвестиції, капітальні вкладення), як правило, вживається для позначення потоку витрат на збільшення чи підтримання реального основного капіталу. Точніше визначення містить у собі вищенаведене й полягає в тому, що інвестиції — це потік витрат, призначених для виробництва благ, а не для безпосереднього споживання. Інвестиційні проекти можуть мати форму збільшення фізичного чи людського капіталу, а також запасів [5, с.257, 258]. Інвестиції — це потік, величина якого визначається тими проектами, які забезпечують позитивну чисту дисконтовану вартість або внутрішню ставку доходу. Отже, за своїм змістом інвестиції — це частина суспільних ресурсів, що вилучаються з поточного споживання і вкладаються у виробництво з розрахунком на отримання майбутнього доходу, тобто можна сказати, що інвестиції — це відкладене споживання [6, с.6]. Динаміка інвестицій є тим фундаментальним параметром відтворювального процесу, що виражає найбільш загальну пропорцію, у якій суспільство розподіляє доступні йому ресурси між поточним споживанням і завданнями свого виживання в майбутньому.

Російський економіст В. Бочаров називає інвестиції одним з ключових об'єктів державного регулювання економіки і зазначає, що в широкому розумінні вони являють собою вкладення капіталу з метою подальшого його зростання. При цьому приріст капіталу має бути достатнім для того, щоб компенсувати інвестору відмову від використання власних ресурсів на споживання в поточному періоді, винагородити його за ризик та відшкодувати втрати від інфляції в майбутньому. Інвестиції, за В. Бочаровим, виражають усі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, у результаті якої формується прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [7, с.3]. Це визначення категорії «інвестиції» в основному відповідає міжнародному підходу до уявлень про інвестиційну діяльність як процес укладання ресурсів (благ, майнових та інтелектуальних цінностей) з метою одержання прибутку в майбутньому. Деяко

неточним, на нашу думку, є твердження про можливість здійснення інвестицій з метою одержання соціального ефекту. Цей ефект може досягатись не від прямих інвестицій у підприємство, а через збільшення доходів від інвестиційної діяльності і відповідних надходжень до державного бюджету, що використовуються на фінансування соціальних програм.

Інвестиціями, що виявляються у формі інвестиційних товарів, є:

- рухоме і нерухоме майно (будинки і споруди, машини й устаткування, транспортні засоби, обчислювальна техніка тощо);
- грошові кошти, цільові банківські вклади, акції, облигації та інші цінні папери;
- майнові права, що випливають з авторського права, ліцензії, патенти, «ноу-хау», програмні продукти, досвід та інші інтелектуальні цінності;
- права користування землею, надрами та іншими природними ресурсами, а також інші майнові права.

Інвестиції у відтворення основного капіталу здійснюються у формі капітальних укладень. До складу капітальних укладень (реальних інвестицій) включаються витрати на будівельно-монтажні роботи, придбання устаткування, інструменту, інвентаря, інші капітальні роботи та витрати (проектно-дослідні, геологорозвідувальні та бурові роботи, витрати з відведення земельних ділянок та переселення у зв'язку з будівництвом, на підготовку кадрів для підприємств, що заново будуються, та ін.).

Визначення інвестицій В. Бочаровим можна вважати традиційним, бо під інвестиціями, як правило, розуміється здійснення певних економічних проектів за теперішнього часу з розрахунком отримати доходи в майбутньому. Такий підхід до розуміння інвестицій є переважаючим як у вітчизняній, так і в іноземній економічній літературі. Його, зокрема, додержується український економіст І. Бланк. Він зазначає, що джерелом приросту капіталу і рушійним мотивом здійснення інвестицій є прибуток, який одержується від них [8, с.10]. Ці два процеси — укладення капіталу й отримання прибутку — можуть відбуватися в різній часовій послідовності. При послідовному протіканні цих процесів прибуток одержується відразу після завершення інвестицій у повному обсязі. При паралельному їх протіканні отримання прибутку можливе ще до повного завершення процесу інвестування (після першого його етапу). При інтервальному протіканні цих процесів між періодом завершення інвестицій та отриманням прибутку проходить певний час (тривалість цього лага

залежить від форм інвестування та особливостей конкретних інвестиційних проектів).

Таким чином, можна зробити висновок, що, незважаючи на неоднозначність трактування категорії «інвестиції» вітчизняними та іноземними економістами, більшість з них схиляється до думки, що інвестиції є вкладенням капіталу з метою його збереження та примноження, отримання прибутку. Ми погоджуємося з цією точкою зору, проте вважаємо за необхідне підкреслити, що інвестиції — це не просто технічний процес, а широке коло економічних відносин, що охоплюють сфери виробництва та обміну. У сфері виробництва ці відносини складаються в процесі створення та реалізації інвестиційних проектів, а у сфері обміну вони виникають між суб'єктами інвестиційної діяльності і проявляються в попиті на інвестиційні товари та їх пропозиції. Отже, інвестиції як економічна категорія відображають складну систему взаємовідносин з приводу вкладання капіталу з метою його збереження та примноження, отримання прибутку, що, врешті-решт, приводить до досягнення певного соціального ефекту.

У процесі дослідження економічної сутності інвестицій нам вдалося з'ясувати, що сучасна економічна література досить часто цю категорію тлумачить помилково або занадто вузько. Вважаємо за необхідне підкреслити основні неточності, які допускаються при визначенні економічної категорії «інвестиції». Так, найтипівіша помилка полягає в тому, що під інвестиціями розуміється будь-яке вкладення ресурсів, яке може і не призводити ні до зростання капіталу, ні до одержання прибутку. До них часто в іноземних економічних джерелах відносять так звані «споживчі інвестиції» — укладення споживачів у товари тривалого користування або в нерухомість (придбання телевізорів, автомобілів, квартир, дач тощо), які за своїм економічним змістом до інвестицій не належать — кошти на придбання цих товарів витрачаються в даному випадку на безпосереднє довгострокове споживання (якщо їх придбали не з метою наступного перепродажу). Отже, такі вкладення доцільно розцінювати як форму заощаджень. Разом з тим вкладення такого роду можуть набувати й інвестиційних рис. Наприклад, при високих темпах інфляції зростають і заощадження, тобто зростає грошова оцінка нерухомості та товарів тривалого користування. Деякі такі вкладення можуть приносити прибуток за умови використання рухомого та нерухомого майна з комерційною метою (здавання квартир в оренду, продаж товарів тощо). Досить часто в літературі трапляється така помилка, як ідентифікація категорії «інвестиції» з категорією «капітальні

вкладення». Інвестиції в цьому випадку розглядаються як укладення ресурсів у відтворення основного капіталу (будинків, устаткування, транспортних засобів тощо). Водночас інвестиції можуть здійснюватися і в оборотні активи, і в різні фінансові інструменти (акції, облигації і т. ін.), і в окремі види нематеріальних активів (придбання патентів, ліцензії, «ноу-хау» тощо). Отже, капітальні вкладення є вужчою за змістом категорією і можуть розглядатися лише як одна з форм інвестицій, а не як їх аналог. У багатьох визначеннях інвестицій зазначається, що вони є вкладенням грошових коштів. З таким трактуванням цієї категорії теж не можна погодитись. Інвестування капіталу може здійснюватися не лише в грошовій, а й в інших формах — рухомого і нерухомого майна, різних фінансових інструментів (насамперед цінних паперів), нематеріальних активів тощо. І, нарешті, у ряді визначень підкреслюється, що інвестиції являють собою довгострокове вкладення ресурсів. Безумовно, окремі форми інвестицій (у першу чергу капітальні вкладення) мають довгостроковий характер, однак вони можуть бути і середньостроковими і короткостроковими (наприклад, короткострокові фінансові вкладення в акції, депозитні та ощадні сертифікати тощо).

Загальноекономічною причиною існування інвестицій, як і будь-якої іншої вартісної категорії, є товарне виробництво. Основне значення для інвестицій має така їх характеристика, як зворотний відплатний рух вартості. Але на відміну, наприклад, від іншої вартісної категорії — кредиту, де зворотний відплатний рух вартості здійснюється обов'язково в грошовій або матеріальній формі, при інвестуванні такий рух вартості може мати вигляд соціального ефекту. Інвестиційна діяльність не виникає в процесі виробництва, вона лише опосередковує цей процес у тій чи іншій формі.

Об'єктивною основою функціонування інвестицій є рух вартості у сфері товарного виробництва. При цьому можливості виникнення інвестиційних відносин безпосередньо пов'язані з еквівалентністю обміну, яка зумовлена економічною відокремленістю товаровиробників як власників, юридично самостійних осіб. В інвестиціях відбиваються виробничі відносини, за яких господарюючі суб'єкти, держава, організації або окремі громадяни передають один одному вартість на умовах отримання від цього прибутку (доходу) або соціального ефекту. Інвестиції, безумовно, мають грошову природу незалежно від того, у якій конкретній формі вони здійснюються. Водночас вони не є повністю ідентичними грошовим відносинам, а лише являють собою їх

специфічну, модифіковану форму, що виокремилась з розвитком процесу обміну.

Поряд з об'єктивною основою існують специфічні причини виникнення і функціонування інвестицій. Останні пов'язані з необхідністю забезпечення безперервності процесу відтворення, а саме — безперервності зміни форми вартості валового внутрішнього продукту в процесі його руху. Рух вартості у відтворювальному процесі суспільства перш за все втілюється у кругообороті та обороті виробничого й оборотного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм і характеризується об'єктивними закономірностями, зумовленими природою відтворювальних процесів товарного виробництва. Зокрема, закономірністю, що створює можливість функціонування інвестицій, є тимчасове вивільнення грошових коштів і виникнення потреби в них у процесі руху виробничого капіталу підприємств. Як відомо, виробничий капітал у кожний даний момент одночасно існує в грошовій, виробничій і товарній формах. Рух вартості капіталу являє собою послідовний безперервний її перехід з однієї функціональної форми в іншу. Цьому процесові об'єктивно притаманна нерівномірність, що зумовлена індивідуальним характером кругообороту та обороту капіталу на кожному підприємстві внаслідок різниці між організаційно-технічними характеристиками виробництва і реалізації продукції. Конкретним проявом такої нерівномірності є виникнення припливів і відпливів грошових коштів у процесі руху як основного, так і оборотного капіталу. Процеси припливу і відпливу характерні для руху грошових коштів суб'єктів господарювання різних форм власності. Крім того, тимчасово вільними можуть бути доходи та заощадження громадян, грошові нагромадження держави, кошти кредитних установ. Водночас у кожного з них може виникнути потреба в додаткових грошових ресурсах. Отже, особливості індивідуальних кругообігів коштів господарюючих суб'єктів та їх зв'язок у процесі суспільного відтворення створюють можливості для виникнення потреб в інвестиціях. Для того, щоб інвестиційний процес реалізувався на практиці, необхідні відповідні економічні умови та певне організаційно-правове поле.

По-перше, сама природа інвестицій, яка передбачає вкладення коштів з метою отримання прибутку (доходу), визначає необхідність матеріальної відповідальності учасників інвестиційного процесу за виконання взятих на себе обов'язків. Це можливо у випадку, коли кругообіг коштів суб'єктів господарювання відокремлений від кругообігу коштів суспільства, тобто підприємства й організа-

ції — учасники інвестиційного процесу — мають бути власниками наявного в них майна або (якщо це державні підприємства) мати права володіння і користування майном. Таким чином, учасники інвестиційного процесу мають бути юридично самостійними особами і функціонувати на засадах господарського та комерційного розрахунку. Фізичні особи можуть стати суб'єктами інвестиційних відносин, якщо вони є дієздатними з правового погляду і мають грошові заощадження або нагромадження.

По-друге, обов'язковою умовою виникнення інвестицій є збіг економічних інтересів всіх учасників інвестиційного процесу. Іншими словами, інвестиційна діяльність, як об'єктивна єдність процесів укладення ресурсів і отримання прибутку (доходу) або соціального ефекту може здійснюватись на основі збігу інвестиційного попиту та пропозиції. Це не досягається автоматично за наявності вільних грошових коштів у інвесторів і потреби в них у власників об'єктів інвестицій. Вирішальне значення має узгодженість конкретних параметрів інвестицій, тобто конкретні умови інвестування, а також наявність альтернативних варіантів розміщення коштів з метою отримання прибутку (доходу).

Таким чином, необхідність інвестицій у своїй основі має ряд загальних і специфічних причин та умов їх функціонування. Інвестиційна діяльність виражає єдиний процес вивільнення коштів і виникнення потреби в них під час суспільного відтворення. Опосередковуючи зміну функціональних форм валового внутрішнього продукту і забезпечуючи тим самим безперервність його руху, інвестиції є необхідною частиною економічних відносин суспільства.

Подолання економічної кризи й подальший економічний розвиток як на макро-, так і на мікрорівні пов'язані з підвищенням інвестиційної активності окремих підприємств, у тому числі державної форми власності. Сучасна економічна теорія приділяє багато уваги питанням обґрунтування ефективних інвестиційних рішень, пов'язаних із стратегічним розвитком підприємств. Водночас слід визнати, що здобутки світової економічної науки у сфері інвестицій ще не відображені належно ні в законодавчій базі України, ні в практиці інвестиційної діяльності окремих виробничих підприємств. Визначальним законодавчим актом у цій сфері є Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. Так, у ст. 1 згаданого Закону вказується, що інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у

результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Такими цінностями можуть бути:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);
- майнові права, що впливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»);
- права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності.

У цій статті закону також указується, що інвестиції у відтворення основного капіталу і на приріст матеріально-виробничих запасів здійснюються у формі капітальних укладень [9, с.292].

Багатогранний зміст інвестицій як економічної категорії визначає широкий спектр їх форм, що свідчить про необхідність науково обґрунтованої класифікації останніх як на макро-, так і на мікрорівні. Така класифікація інвестицій дасть змогу не лише їх визначити, а й аналізувати рівень їх використання і на цій основі отримувати об'єктивну інформацію для розроблення і реалізації ефективної інвестиційної політики на макро- і мікрорівнях.

В умовах планової економіки у вітчизняній науці і практиці найпоширенішою була класифікація капітальних укладень за такими ознаками:

1. За цільовим призначенням майбутніх об'єктів:

- виробниче будівництво;
- будівництво культурно-побутових установ;
- будівництво адміністративних будинків;
- дослідні та геологорозвідувальні роботи.

2. За формами відтворення основного капіталу:

- нове будівництво;
- розширення та реконструкція діючих підприємств;
- технічне переозброєння.

3. За джерелами фінансування:

- централізовані;
- децентралізовані.

4. За напрямком використання:

- виробничі;

— невиробничі.

З переходом на ринкові відносини згадана класифікація не втратила свого наукового і практичного значення, проте за її допомогою нині неможливо відобразити всю різноманітність форм інвестицій унаслідок кількох причин.

По-перше, інвестиції є ширшою економічною категорією, ніж капітальні вкладення. Як відомо, вони охоплюють як реальні інвестиції, так і фінансові. Зазначена класифікація зовсім не враховує останніх.

По-друге, з переходом на ринкові відносини значно розширилися способи і методи фінансування як капітальних укладень, зокрема, так і інвестицій у цілому, а також сфери їх застосування. Усе це не відображено у вищенаведеній класифікації.

Нині у вітчизняній та іноземній науковій економічній літературі наводяться різноманітні класифікації інвестицій. На наш погляд, усі вони мають право на існування в практичному, а особливо в науковому плані, тому що дають змогу детальніше і глибше проводити аналіз інвестицій з метою підвищення ефективності їх використання. Серед класифікацій інвестицій за формами найбільш комплексними є класифікації, наведені в працях українських економістів І. Бланка та А. Пересади. Однак, незважаючи на високий рівень запропонованих ними схем класифікацій, подальше розроблення цього напрямку наукових досліджень на сьогодні залишається актуальним; у сучасних економічних умовах наявних класифікацій недостатньо, їх необхідно розвивати й удосконалювати. На нашу думку, найважливішими є сім ознак класифікації інвестицій:

- 1) за об'єктами вкладення коштів;
- 2) за строками інвестування;
- 3) за характером участі в інвестуванні;
- 4) за формами власності інвестицій;
- 5) за джерелами фінансування;
- 6) за ступенем ризику;
- 7) за регіональною ознакою.

Основна ознака класифікації інвестицій — за об'єктами вкладення коштів — передбачає їх поділ на реальні та фінансові інвестиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Недашківський М.* Сутність та основні поняття інвестиційного процесу // Банківська справа. — 1998. — №6. — С.55—58.
2. Економічна енциклопедія: У 3 т. / Відп. ред. С.В. Мочерний. — К.: Академія, 2000. — Т.1. — 864 с.
3. *Макконнелл К.Р., Брю С.Л.* Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2 т.: Пер. с англ. 11-го изд. — М.: Республика, 1992. — Т.1. — 399 с.
4. *Макконнелл К.Р., Брю С.Л.* Экономикс: принципы, проблемы, политика: В 2 т.: Пер. с англ. 11-го изд. — М.: Республика, 1992. — Т.2. — 400 с.
5. Словарь современной экономической теории Макмиллана. — М.: ИНФРА-М, 1997. — 608 с.
6. Государственное регулирование инвестиций. — М.: Наука, 2000. — 150 с.
7. *Бочаров В.В.* Методы финансирования инвестиционной деятельности предприятий. — М.: Финансы и статистика, 1998. — 160 с.
8. *Бланк И.А.* Инвестиционный менеджмент. — К.: ИТЕМ ЛТД, 1995. — 448 с.
9. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. // Цінні папери в Україні. — К.: УФБ, 1993. — С.292—303.

О. Б. ГАЄВСЬКА, канд. філос. наук

СУЧАСНА НАУКОВА ДУМКА ПРО ЗАГАЛЬНОЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

Насамперед слід зробити таке застереження. Оскільки найбільш загальною наукою управління є кібернетика і її застосування відбувається переважно у сфері виробництва, то й цілком логічним є аналіз стану кібернетичного забезпечення управління виробництвом у сучасних умовах. Доробком, який може слугувати як прикладне монографічне дослідження можна обрати праці С.Г. Біра і Г. Клауса [1; 2].

Основна ідея цих праць полягає в тому, що сучасне виробництво у зв'язку з рівнем виробничих технологій дедалі більше потребує автоматизації управління, переведення його на засади кібернетичних розрахунків, що має суттєво вплинути на характер управлінської праці, яка набирає щодалі більшого інженерного сенсу. Кібернетизація управління виробництвом вилучає з